

Pattedyr- og Fuglenavne
hos
Padlimiut- og Aiviluk-Eskimoerne.

Noter fra den 5. Thule-Ekspedition.

Af Helge Bangsted.

Nedenstaaende Liste over de af Padlimiut- og Aiviluk-Eskimoerne anvendte Navne paa Pattedyr og Fugle, udarbejdede jeg paa den 5. Thule Ekspedition. Ekspeditionen lededes af Knud Rasmussen og varede fra 1921 til 1924.

Den første Liste over Padlimiut-Navnene udarbejdede jeg i For- ening med Magister Kaj Birket-Smith¹⁾. Den blev til under vort Ophold paa Orpigtujoq Island, en lille, flad Ø, som ligger i den store Sø Baker Lake, bag Chesterfield Inlet. Her havde vi slaaet os ned for Sommeren 1922. De fleste af Navnene blev dengang note- ret ned.

To Aar senere, i Foraaret 1924, da jeg var for hjemgaaende til Danmark fra vor Basis paa Danske Øen, fik jeg paa Gennemrejse i de samme Egne Lejlighed til yderligere at supplere mit Materiale.

Navnene fra Aiviluk-Eskimoerne blev indsamlet Sommeren 1923 under mit Ophold paa Vansittart Island. Jeg var dengang alene. Langt de fleste af Navnene blev mig meddelt af Eskimoen Aqat.

For begge Lister gælder det, at det var yderst besværligt at faa

¹⁾ Ved forfatterens velvilje er jeg blevet sat i stand til før trykningen at se ovenstaaende afhandling, der udkommer omtrent samtidigt med mit lille arbejde *Five Hundred Eskimo Words* (Report of the Fifth Thule Expedi- tion. Vol. III. No. 3), i hvilket også en del dyrenavne er optaget. Da imidlertid nærværende artikel, især for de mindre fugles vedkommende, er mere udførlig, vil den sikkert kunne gøre regning på interesse. En sammenligning mellem de af H. B. og mig nedskrevne navne vil for øvrigt vise, at mens der er stor overensstemmelse i realiteten, har vi ofte opfattet de enkelte lyde på forskellig måde. Kun i eet tilfælde af uoverensstem- melse, har jeg imidlertid tilladt mig at gøre en bemærkning (fodnote s. 167).

Kaj Birket-Smith.

nøjagtige Navne. Skulde Misforstaaelser undgaaes, maatte jeg derfor som Regel fremskaffe et Eksempplar af det Dyr eller den Fugl, som det var mit Ønske at faa Navnet konstateret paa. Det siger sig selv, at det ikke alene voldte Vanskeligheder, men i mange — desværre altfor mange — Tilfælde var det ganske umuligt at fremskaffe et Eksempplar af en Fugl, tilfældigt iagttaget i Terrænet, og som jeg kun kendte det danske Navn paa. Af denne Grund maatte min Navne-Oversigt blive ufuldstændig. Jeg var ganske klar over dette Forhold, men foretrak dette fremfor at faa usikre eller maaske komplet forkerte Navne, saa meget mere som det er første Gang en saadan Liste foreligger fra disse Egne.

Angaaende Padlimiut- og Aiviluk-Eskimoernes Udbredelse henviser jeg til Magister Kaj Birkes-Smith's Afhandling i *Geografisk Tidsskrift*, Aargang 1924.

Til Sammenligning har jeg her medtaget ogsaa de i Grønland nu anvendte Navne.

A. Pattedyrnavne.

1. *Snehare*, *lepus variabilis glacialis*.
 Grønland: Ukaleq.
 Aiviluk: —
 Padlimiut: —

2. *Halsbaand-Lemming*, *myodes torqvatus*.
 Grønland: Teriaq.
 Aiviluk: Avingaq.
 Padlimiut: —

3. *Arktisk Murmeldyr*, *citellus parryi kennicotti*.
 Grønland: Findes ikke her.
 Aiviluk: Sigssik (Sigsjik).
 Padlimiut: Hikjik.

4. *Fjælldræv*, *canis lagopus*.
 Grønland: Teriangniaq.
 Aiviluk: —
 Padlimiut: — for den hvide.
 — Qianhartoq, den blaa.
 — Terianiârhuag, den røde.

Hos Grønlændere og Aiviluk tilføjes der til Navnet Teriangniaq, for den blaa: Qernertoq, Qernertaq, for den hvide: Qaqortoq, Qaqortaq.

5. *Ulv, canis lupus.*

Grønland: Amaroq.

Aivilik: —

Padlimiut: —

6. *Jærv, gulo luscus.*

Grønland: Qappik.

Aivilik: Quagpik.

Padlimiut: Quakpik.

Jærven findes overhovedet ikke i Grønland, ikke destomindre findes dens Navn bevaret.

7. *Lossen, lynx canadensis.*

Grønland: Kendes ikke.

Aivilik: —

Padlimiut: Pertughiaq.

8. *Isbjørn, ursus maritimus.*

Grønland: Nanoq.

Aivilik: —

Padlimiut: —

9. *Barren Ground Bjørn: Ursus richardsoni.*

Grønland: Agdlaq.

Aivilik: Akla.

Padlimiut: —

SortBjørn findes ikke i Grønland, men Befolkningen har bevaret Navnet i Sagn og Traditioner.

10. *Hermelin, mustela erminea.*

Grønland: Teriaq.

Aivilik: —

Padlimiut: —

11. *Rensdyr, rangifer tarandus.*

Grønland: Tugto, Betegnelse for Dyret i Almindelighed.

— Pangneq, gammel Tyr.

— Kulavak, gammel Ko.

— Nougraq, ung Ren.

Aivilik: Tugtu, Betegnelse for Dyret i Almindelighed.

— Pangneq, gammel Tyr.

— Arnaquarjak, gammel Ko.

— Nougraq, Tyr, et til to Aar gammel.

- Aivilik: Angukadloq, Tyr, tre Aar gammel.
 — Nougtratoq, Rensko, et til to Aar gammel.
 — Nougrialik, Rensko, tre Aar gammel.
 — Pugeq, det hvide Rensdyr.

Padlimiut bruger de samme Navne som Aivilingmiut.

12. *Elsdyr*, *alces machlis*.
 Grønland: Kendes ikke.
 Aivilik: Tugtujuak.
 Padlimiut: Tugtuhuak.
13. *Moskusokse*, *ovibos moschatus*.
 Grønland: Umingmaq.
 Aivilik: —
 Padlimiut: —
14. *Hvalros*, *trichechus rosmarus*.
 Grønland: Auveq.
 Aivilik: Aiveq.
15. *Remmesæl*, *erignathus barbatus*.
 Grønland: Ugssuk eller Taqamuaq.
 Aivilik: Uksuk.
- Stavemaaden Ugssuk (Penis) og anvendt som Betegnelse for Remmesælen findes hos — saavidt jeg har kunnet se — samtlige ældre grønlandske Forfattere, samt i Samuel Kleinschmidts Ord- bog. I den nye grønlandske Ordbog under Redaktion af Lektor Schultz-Lorentzen er denne Anvendelse af Navnet som Beteg- nelse for Remmesælen udeladt, og Navnet er rettet til Uksuk.¹⁾
16. *Spraglet Sæl*, *phoca vitulina*.
 Grønland: Qasigiaq.
 Aivilik: Qassigaq.
17. *Ringsæl*, *phoca foetida*.
 Grønland: Natseq.
 Aivilik: —

¹⁾ Sammenstillingen af ordene for »remmesæl« og »penis« må efter min op- fattelse bero på en misforståelse. Der er i vestgrønlandsk stor lighed mellem udtalen af de to ord, men ingen identitet, idet der skelnes mellem [us'uk] remmesæl, med langt s, og [usuk] penis, med almindeligt, kort s. Bæge ord er formodentlig selvstændige stammer. Det lange s i [us'uk] er, som også den officielle retskrivning, *ugssuk*, antyder, opstået ved assi- milering af s og en anden lyd, i dette tilfælde g. I overensstemmelse her- med har vi hos Aiviluk-Eskimoerne og Padlimiut for »remmesæl« *ugjuk*, for »penis« henh. *usuk* og *uhuk*.
 K. B.-S.

18. *Nordhval, balæna mysticetus.*

Grønland: Arfeq.
Aivilik: Arfveq.

19. *Hvidfisk, delphinapterus leucas.*

Grønland: Qilaluvaq.
Aivilik: —

B. Fuglenavne.

1. *Havlit, pagonetta glacialis.*

Grønland: Agdleq.
Aivilik: Agdligerjuk.
Padlimiut: A^savneq.

2. *Ederfugl, somateria mollissima.*

Grønland: Miteq.
Aivilik: —
Padlimiut: —

3. *Kongeederfugl, somateria spectabilis.*

Grønland: Qingalik.
Aivilik: —
Padlimiut: Qinhalik.

4. *Toppet Skallesluger, Mergus serrator.*

Grønland: Påq.
Aivilik: Akpa.
Padlimiut: Akpa.

5. *Snegaas, anser hyperboreus.*

Grønland (Thule-Distrikt): Kangoq.
Aivilik: Kangjuk.
Padlimiut: Kanghuk.

6. *Knortegaas, anser torqvatus.*

Grønland: Nerdleq.
Aivilik: —
Padlimiut: Knortegaasen kommer, saavidt det har været mig muligt at faa oplyst, ikke ind i Indlandet.

7. *Kanadisk Gaas, anser canadensis.*

Grønland: Findes ikke her.
Aivilik: Tingmigak.
Padlimiut: Tingmigjuak.

-
8. *Sangsvane*, *cygnus musicus*
Grønland: Qugssuk.
Aivilik: Qugjuk.
Padlimiut: Qughuk.
 9. *Fjældrype*, *lagopus mutus*.
Grønland: Aqigsseq.
Aivilik: Aqigjeq.
Padlimiut: Aqihjivik.
 10. *Pilerype*, *lagopus rupestris*.
Denne Rype kendes hverken i Grønland eller blandt Aiviluk-Eskimoerne. Den hedder hos:
Padlimiut: Nikhâtoq.
 11. *Rødstrubet Lom*, *colymbus septentrionalis*.
Grønland: Qarssaq.
Aivilik: Qaugjaq.
Padlimiut: Qauhaq.
 12. *Polarlom*, *colymbus adamsi* (?)
Grønland: — ? —
Aivilik: Tugdlik.
Padlimiut: Kahlulihjuaq.
 13. *Islom*, *colymbus glacialis*.
Grønland: Tugdlik.
Aivilik: Tugdlikjuak.
Padlimiut: Tudlikhuak.
 14. *Lille brun Trane*, *grus canadensis*.
Grønland: Fuglen kendes ikke her.
Aivilik: Taterigarjuk.
Padlimiut: Tatighaq.
 15. *Præstekrave*, *Ægialitis hiaticula*.
Grønland: Tukagfâjôq.
Aivilik: Qutdlarqudliak.
Padlimiut: —
 16. *Stenvender*, *strepsilas interpres*.
Grønland: Talivfak.
Aivilik: — ? —
Padlimiut: — ? —

17. *Sortgraa Ryle*, *tringa maritima*.
 Grønland: Sigssariarsuk.
 Aivilik: Sigjariarjuk.
 Padlimiut: Håvraq.
18. *Mindste Ryle*, *tringa minutella*.
 Grønland: — ? —
 Aivilik: Sigjariaq.
 Padlimiut: Hikjariaq.
19. *Graamaage*, *larus glaucus*.
 Grønland: Nauja.
 Aivilik: Naujajuaq.
 Padlimiut: Denne Fugl kommer ikke ind i Landet.
20. *Havmaage*, *larus argentatus*.
 Grønland: Kendes ikke her.
 Aivilik: Nauja.
 Padlimiut: Nauja.
21. *Havterne*, *sterna macrura*.
 Grønland: Imerqutålaq.
 Aivilik: —
 Padlimiut: —
22. *Kjove*, *lestris parasitica*.
 Grønland: Isungaq.
 Aivilik: Ijungaq.
 Padlimiut: Ihungaq.
23. *Tejste*, *cepphus grylle*.
 Grønland: Serfaq.
 Aivilik: Pitigudleq.
 Padlimiut: Pitihudleq.
24. *Søkonge*, *mergulus alle*.
 Grønland: Agpaliarsuk.
 Aivilik: Agpajuk.
 Padlimiut: Kendes ikke.

Det maa bemærkes, at *mergulus alle* kun kommer til de inderste Kyster af Hudson Bugten som en yderst sjælden og meget tilfældig — stormslaaet? — Gæst. Paa hele Ekspeditionen saa jeg saaledes kun et eneste Individ. Det var Vinteren 1924. Den blev skudt ved Ranken Inlet.

25. *Jagtfalk, falco gyrfalco.*
 Grønland: Kiggsaviarssuk.
 Aivilik: Kigjaviarjuk.
 Padlimiut: Kihaviarhuk.
26. *Havørn, haliaëtus albicilla.*
 Grønland: Nagtoralik.
 Aivilik: — ? —
 Padlimiut: Naktoralik.
27. *Mose-Hornugle, otus brachyotus.*
 Grønland: Siutitog.
 Aivilik: — ? —
 Padlimiut: Hiutitog.
28. *Sneugle, nyctea nivea.*
 Grønland: Ugpik.
 Aivilik: Ugpikjuaq.
 Padlimiut: Ugpikhuaq.
29. *Ravn, corvus corax.*
 Grønland: Tuluvaq.
 Aivilik: —
 Padlimiut: —
30. *Bjerglærke, aluada alpestris.*
 Grønland: Kendes ikke.
 Aivilik: Qupaluarjuk.
 Padlimiut: Qupaluarhuk.
31. *Snespurv, emberiza nivalis.*
 Grønland: Qupaluarssuk.
 Aivilik: Qadlortaq.
 Padlimiut: Amaulihag.

SUMMARY

*Mammal and Bird Names
 used by the
 Padlimiut and Aivilik Eskimos*

Notes from the 5. Thule Expedition.

By Helge Bangsted.

On the 5. Thule expedition, the Danish expedition to Arctic North America, in charge of Knud Rasmussen, I was working as scientific assistant. During the expedition, which lasted from 1921 to 1924, I made several notes about the mam-

mal and bird names used by the Padlimiut and Aivilik Eskimos. The two tribes are living on the western shore of the great Hudson Bay. The Padlimiut are always staying inland, where they are hunting caribou, while the Aivilik are a real coast tribe.

The first names I wrote down were from the Padlimiut whom I visited together with my chief Knud Rasmussen and Kaj Birket-Smith M. A. in the spring and summer 1922.

Two years later, in the spring 1924, I was again amongst the Padlimiut and then had an opportunity to correct my former list as well as to collect new names. The names from the Aivilik Eskimos were collected in the summer 1923. At that time I was living alone with some few Eskimos on Vansittart Island. To compare the names from the two tribes mentioned above, I also call attention to the names used by the West Greenlanders.
